ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים לא.

רש"י ר"ן

מתני' משוכפי שבת. מאותן שמשמרין שבת: **אסור בכופים.** שהן כמו כן משמרין שבת: **מאוכלי השום.** גלילי שבת: **אסור בישראל.** דישראל רגילין לאכול שום (כ"ק פכ.) מפני עושה שמקיימין מערב שבת לערב שבת ומרבה להם הזרע כדאמר אמר פריו יתן בעתו[1] אלו תלמידי חכמים המשמשין מטותיהן מערב שבת לערב שבת (כתובות סב:): **ואסור בכופים.** שהם נמי אוכלים שום גלילי שבת: **ומותר בכופים.** שהן אינן עולין לירושלים אלא להר גריזים: **גמ' אפי' עובדי כוכבים נמי.** אי משמרין שבת יהא אסור בהן: **אלא.** מאי שובתי שבת אותן דמצווין על השבת דהייט ישראל וכותים הן מצווין על השבת מפני שהן גרים אבל עובדי כוכבים אע"פ שמשמרין שבת אינן מצווין: **ומותר בכופים ואמאי הא מצווין נינהו.** נמי לעלות לירושלים: **אלא אמר אביי.** מאי משובתי שבת מצווה ועושה קתני: **כתרתי בבי קמייתא.** **ישראל וכותים מצווין ועושין.** ולאסור בהן: **עובדי אבל אינן מצווין.** לפיכך מותר: **כתך דעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינן עושין.** להכי מותר בהן: **מתני' שאיני נהנה לבני נח.** שלא יהנה מכל בני נח שכל העולם יצאו מבני נח: **גמ' כיון דאיקדש אברהם.** בחלקו של הקב"ה: **איקרו.** ישראל על שמיה דאברהם ולא על שם בני נח: **הא איכא ישמעאל.** זרע אברהם הוא והוא מן העובדי כוכבים: **יקרא לך זרע.** ונאותו זרע קנדר: **ולא כל ילחק.** ועשו אינו נקרא זרע ילחק להכי מותר בעובדי כוכבים: **מתני' שאיני נהנה מישראל לוקח מהן כיסר ומוכר להם כפתות.** כלומר בזול ומגלח שאינו נהנה מהן: **שישראל.** לא יהו נהנין ממנו מוכר להן ביוקר דהשתא אין נהנין ממנו: **ואין שומעין לו.** שלא ימלא אדם שיהא שומע לו בדבר זה שבשביל נדרו[2] מוכר לו בזול ויקח ממנו ביוקר: **גמ' הלוקח כלי מביית האומן לבקרו.** אם יפה יתן לו דמיו ואם לאו אינו מחזיר לו כליו[3] כמו כלי זכוכית: **ונאנס מידו.** שנשבר חייב לוקח לשלם לו: **אלמא[4] הנאת לוקח היא.** דהנאה לוקח במקחו יותר משל מוכר הלכך חייב דגמר ומקני נפשיה בהנאה הנאה שמגיעו לבקרו[5] והוי כמושאל שכר ומתחייב באונסין: **אכל שום בשום.** אינו יכול [למכור]. ואי ס"ד הנאת לוקח היא הקונה חפץ ולא הנאת המוכר אפי' שום בשום נמי יהא יכול למכור דלא הוי הנאת מוכר אלא הנאת לוקח: מדיק דיש דלא קפיד עליה זבינא ודומה לו כמי שמונחת על פניו ועכשיו כשמוכרה שום בשום הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח[6] הלכך מוכר בכפחות אבל שום בשום לא: **אימא ריש.** דהיא לוקח ביותר ודייקינן מינה הכי נמי אבל שום בשום לא אינו לוקח אלמא הנאת לוקח הוי אלא הנאת מוכר אפילו שום בשום נמי הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח ונכסי יכול ליקח מהן דאכתי לית ליה הנאה בהנהו זבינא: **ועוד אימא סיפא קונס שישראל נהנין לי.** כלומר שלא יהו ישראל נהנין[7] לי ממני לוקח בכפחות ומוכר ביתר אבל שום בשום לא: **ואי כזבינא דרמי על אפיה אפילו שום בשום.** נמי יהא יכול למכור דהא הנאת המוכר ולא הנאת לוקח היא: **סיפא כזבינא חריפא.** בסחורה דקפיץ עליה זבינא דשום בשום הוי הנאת מוכר ולא הנאת לוקח הלכך מוכר ביוקר: **אפילו שום בשום נמי.** יהא לוקח המדיר דהא הנאת לוקח היא ולא הנאת מוכר ולא[8] יהא הך נהנה ממנו: מתני'

מתני' [9]הנודר משובתי שבת בישראל ואסור בכותים [2]מאוכלי שום אסור בישראל ואסור בכותים [3]מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים: **גמ'** מאי שובתי שבת אילימא ממקיימי שבת מאי איריא בכותים אפילו עובדי כוכבים נמי אלא ממצווים על השבת אי הכי אימא סיפא מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים אמאי והא מצווים נינהו[6] אמר אביי מצווה ועושה קתני בתרתי בבי קמייתא ישראל וכותים מצווין ועושין עובדי כוכבים ההוא דעבדי עושין ואינם מצווין בעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינם עושין: **מתני'** [7]קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל ואסור בעובדי כוכבים: **גמ'** וישראל מי נפיק מכלל בני נח כיון דאיקדש אברהם איתקרו על שמיה: **מתני'** [8]שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים: **גמ'** והאיכא ישמעאל [9]כי ביצחק יקרא לך זרע כתיב והאיכא עשו [10]ביצחק ולא כל יצחק: **מתני'** [11]שאיני נהנה [12]מישראל [13]לוקח ביותר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר [14]ואין שומעין לו שאיני נהנה להן והן לי יהנה לעובדי כוכבים: **גמ'** [15]אמר שמואל [16]הלוקח כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב אלמא קסבר הנאת לוקח היא תנן שאיני נהנה מישראל מוכר בפחות אבל שוה בשוה לא ואי הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה מתני' בזבינא דרמי על אפיה אם כן אימא רישא לוקח ביותר ועוד אימא סיפא שישראל נהנין לי [לוקח בפחות] ומוכר ביותר ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה סיפא בזבינא חריפא אי הכי לוקח בפחות אפילו שוה בשוה אלא מתני'

אפי' עובדי כוכבים נמי. כלומר ה"ל למתני אסור במקיימי השבת כדי שיהו בכלל כל העובדי כוכבים השובתים: **אמר אביי מצווה ועושה קתני.** כלומר אלא דבריו אלא מצווין ועושין: **בתרתי קמייתא.** דהיינו שבתא שבת ואכילת שום ישראל וכותים מצווין ועושין: **מתני' קונס שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל.** ואע"ג דישראל נמי בני נח הינהו כיון דאיתקדש אברהם אינו איקרו על שמיה ולא על שם נח: **שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים.** דאפי' בני ישמעאל ועשו לא מיקרו זרע אברהם כדמפ' בגמרא: **שאיני נהנה לישראל לוקח ביסר.** כדי שלא יהנה מהם כמה שהוא לוקח: **ומוכר בפחות.** כדי שלא יהנה מהם כמה שהוא מוכר. דמתניתן מוקמינן לה בגמרא בזבינא מציעתא דאיכא הנאת לוקח ומוכר כל שהוא נמכר שוה בשוה. וכי אמרי' בכפחות וביתר שרי דוקא כשאסר על עצמו שלא יהנה מישראל דבכי ה"ג לא מתהני מינייהו אבל אי אסר על עצמו נכסיהם אפי' לקח שוה מנה במאתים אסור להנות ממקחו שנדרו כבר חל על נכסיהם: **שישראל נהנים לי.** כלומר שאסר הנאתו על ישראל: **לוקח בפחות ומוכר ביסר ואין שומעין לו.** כלומר אין לו תקנה ליקח ולמכור לישראל אלא מ"כ יקח בפחות וימכור להם ביותר כדי שלא יהנו ממנו אבל אין שומעין לו בני אדם להפסיד ממונם. ואית דגרסי אי שומעין לו בחיריק כלומר אם שומעים לו אבל בלאו הכי לית ליה תקנתא ואפי' בנכסים שקנה לאחר נדרו דאע"ג דקיי"ל דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על מחירו הני מילי כשאוסר בפירוש דבר שלא בא לעולם בפירות דקל או פירות שעתיד לקנות מ"מ באותן נכסים עליך שאינו אסור אלא באותן נכסים שהיה לו באותה שעה מ"מ בחלופיהן משום דכגדולין דמו והיא גופה איבעיא לן לקמן בפרק השותפים (דף מז.) אבל באוסר הנאתו על מחירו כיון דאיסורא בהנאה דידיה תליא ואיהו הא איתיה בעולם נמצא שאם יאמר למודרים נכסים שקנה לאחר מכאן שוה בשוה הרי הוא מהנה לאותן הלכך אסור: **שאיני נהנה להם והם לי יהנה לעובדי כוכבים.** כתב הרא"ש ז"ל דהא קמ"ל דלא תימא כיון דהכי נדר אי אפשר לו לעמוד בנדרו והוה ליה כי היהא דאמר לעיל בפרק ואלו מותרין (דף טו.) שבועה שלא אישן שלשה ימים מכין אותו ויישן לאלתר והכי נמי נימא דיהנה לאלתר דדבר שאי אפשר לעמוד בו הוא קמ"ל דלא כיון דאיכא תקנתא בעובדי כוכבים אע"פ שהיא תקנה רחוקה לו: **גמ' אמר שמואל הלוקח כלי מן האומן וגאנס בידו חייב הנאת לוקח היא.** אוקמינן התם בפ' הספינה (נ"ב פח.) בדקיני דמיה הלכך אמכא דעתיה דלוקח שאם רצה ללקחן הרשות בידו וכיון שכן חייב באונסין דבמקח כל הנאה ללוקח היא ולא למוכר והוה ליה כמושאל דמשום דכל הנאה שלו חייב באונסין ונהי דהכא לא חש לפרושי דהא דשמואל דוקא בדקיני דמיה

מתני' [10]הנודר משובתי שבת בישראל ואסור בכותים [2]מאוכלי שום אסור בישראל ואסור בכותים [3]מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים: **גמ'** מאי שובתי שבת אילימא ממקיימי שבת מאי איריא בכותים אפילו עובדי כוכבים נמי אלא ממצווים על השבת אי הכי אימא סיפא מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים אמאי והא מצווים נינהו[6] אמר אביי מצווה ועושה קתני בתרתי בבי קמייתא ישראל וכותים מצווין ועושין עובדי כוכבים ההוא דעבדי עושין ואינם מצווין בעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינם עושין: **מתני'** [7]קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל ואסור בעובדי כוכבים: **גמ'** ישראל מי נפיק מכלל בני נח כיון דאיקדש אברהם איתקרו על שמיה: **מתני'** [8]שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים: **גמ'** והאיכא ישמעאל [9]כי ביצחק יקרא לך זרע כתיב והאיכא עשו [10]ביצחק ולא כל יצחק: **מתני'** [11]שאיני נהנה [12]מישראל [13]לוקח ביותר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר [14]ואין שומעין לו שאיני נהנה להן והן לי יהנה לעובדי כוכבים: **גמ'** [15]אמר שמואל [16]הלוקח כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב אלמא קסבר הנאת לוקח היא תנן שאיני נהנה מישראל מוכר בפחות אבל שוה בשוה לא ואי הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה מתני' בזבינא דרמי על אפיה אם כן אימא רישא לוקח ביותר ועוד אימא סיפא שישראל נהנין לי [לוקח בפחות] ומוכר ביותר ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה סיפא בזבינא חריפא אי הכי לוקח בפחות אפילו שוה בשוה אלא מתני'

מסורת הש"ס

(א) [פי' הרי"ן על מגנה אז ממנה לעיל ב.]. (ב) [מסהדרין נט:]. (ג) [ע"ל ליסראל מדאיתא במגנה שמשמיים]. (ד) [נסה"מ הגי' מס]. (ה) [ב"ב מז:]. (ו) [תהלים ק]. (ז) רש"ל הגיה ולא הוי. (ח) [ע"ל כשולא].

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם אֶל יָרֵע בְּעֵינֶיךָ עַל הַנַּעַר וְעַל אֲמָתֶךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע:

בראשית כא יב

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא מצווין נינהו אלא אמר אביי וכו' ועובדי כוכבים הנהו דעבדי עושין ואינם מצווין: (ב) רש"י ד"ה ומוכרים הנהו דעבדי עושין לאכל אינן מצווין לפיכך מותר ובהך דטולי כל"ל והכ"ל: (ג) ד"ה ואין שומעין וכו' שבמכל עדנו יהא מוכר: (ד) ד"ה הלוקח וכו' לו כלי הס"ד ואמ"כ מ"ה ונאנס בידו שנשבר כמו כלי זכוכית הס"ד ואמ"כ מ"ה חייב לוקח: (ה) ד"ה אלמא קסבר הנאת: (ו) ד"ה תניין וכו' כשוה לא הס"ד ואמ"כ מ"ה כזבינא וכו' הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח נמי איכא הלכך מוכר בפחות: (ז) ד"ה ועוד אימא וכו' אלא יהו ישראל נהנין ממני לוקח כל"ל ותיבת לי נמחק: (ח) ד"ה אפילו וכו' ולא יהו הנך נהנין:

גליון הש"ס

מתני' לוקח ביותר. עיין לקמן דף מג ע"א: בהר"ן ד"ה **אבר** שמואל והר"ל בשמואל. בשואל. ועיין בהר"ן פ"ק דמסכת ע"ז דף מא ע"ב ד"ה:

פירוש הרא"ש

הלוקח כלים מן התגר. לרבותא נקט תגר לף ס"ם דפרנסתו נקחת ומתכר מיקרי הנאת לוקח ולא הנאתו: **אלמא הנאת** לוקח הוה. ולא הנאת מוכר דמתייחס לו באונסין כמו שואל שכל ההנאה שלו כל ימי שאלתו ולא למשאיל: **ואי הנאת** לוקח **היא אפילו** שוה בשוה נמי. שהרי אין המוכר נהנה כלום: **בזבינא דרמי** על **אפיה.** מקח שאין לו קופלים וכל ההנאה של מוכר היא ומיהו כשמוכרו בפחות אינו נהנה דטולי הא לא רמי על אפיה: **אימא רישא** לוקח ביותר. דמשמע הא שוה בשוה לא וכיון דהוה זבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה נמי דכל ההנאה של מוכר היא וכן סיפא דקתני שישראל נהנין לי מוכר ביותר אפילו שוה בשוה נמי שאין כאן הנאה לוקח: **אפילו** שוה בשוה נמי. אין כאן הנאה למוכר:

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ט מהל' נדרים הלכה כ סמג לאוין רמב שע"ש רי"ד סי' רח סעי' לח:

(ב טור רי"ד סי' רח):

סג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף לט:

סד ד ה ו ז מיי' שם הל' כ וכא טוש"ע שם סעיף מ:

סה ח מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ז סמג שם טוש"ע רי"ד סי' רכז סעיף א:

סו ט מיי' פ"ל מהל' מכירה הלכה יד סמג עשין סג טוש"ע מ"מ סי' קפו ומימון ר סעיף יא [ובהרב אלפס ב"מ פ"מ דף קכב. וכרא"ש שם סימן יג]:

מוסף רש"י

ביצחק ולא כל יצחק. אלא אמר כי יצחק יקרא לך זרע. אלא כי ביצחק (בראשית כח טו). הלוקח כלי מן האומן לבקרו. לבדקו ולעכבו, (רשב"ם ב"ב פז:) ואם אין בו מום יקחנו (ב"מ פא.). **ונאנס בידו.** כגון שנפל מידו ונשבר. חייב. והיא דקיי' דמיה, דסמכא דעתיה לקנותה אחרי שפסק דמיו, ואפילו אם מחר בו ואומר איני מושם בכלי זה לקנותו ונאנס בידו קודם שהחזירו לבעליו חייב, דמדאנגיה ע"מ לבדקו ולקנותו אחרי כן הוא דאתחייב ליה באחריותו, וכיון דאתחייב באחריותו היכי מיפטר מו עד שיחזירנו לבעליו (ב"ב שם).

תוספות

הנודר משובתי שבת **ואסור בישראל** בכותים. שגם הכותים מקיימי מצוה שבת: **מאוכלי השום אסור בישראל ואסור** בכותים. פי' תוס' שמצוין לאכול שום מתקנת מזרע בע"ש וגם הכותים שומרים תקנה דאכילת שום בע"ש וכה"ג דמפרשין הכא ס"ל מאוכלי השום מע"ש מגן לקמן פרק קונס יין וכו' (דף מג.) קונס שום שאני טושם עד שתהא שבת אינו אסור אלא עד זה אלא עד שעה שלרך שבני אדם אוכלין שום: **מעולי ירושלים** מותר בכותים. שלא היו עולין לירושלים אלא להר גריזים היו עובדין: **אלמא** מקיימי שבת **אעלו** עוברי כוכבים נמי. פי' אם יש עובדי כוכבים אסור הם ות"ת מאי קאמר הא מתם עובדי כוכבים אין דדרכם לשנות בשבת אבל מתם כותים שובתין בשבת וי"ל דהכי קאמר אלימא ממקיימי שבת ובכותים בשבת אלא בני לאיתר ממצוין על השבת דא"כ אלא הוה מיתסר בכותים משום דסגיריא לן כותים גירי אריית הן ואינם מצוין אלא בני לאיתר מקיימין אע"פ שאינן מצוין ולכך פרק מאי אריית כותים דבין שבתר שבתותים גירי אריות הן דא"כ העובדי כוכבים בכלל הכותים ויש מן העובדי כוכבים שובתים בשבת ולהכי פרק אפילו עובדי כוכבים נמי:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com